

Toch nog Klein slijkgras in Neder Volhouder in de Zuidwestelijke delta

Klein slijkgras leek uit Nederland verdwenen. Voor het laatst met zekerheid waargenomen in 1986. Tot boswachter Theo Muusse in 2017 een kleine relictpopulatie ontdekt aan de oostkant van de Zeeuwse delta.

Tot de jaren 30 van de vorige eeuw kwam Klein slijkgras (*Spartina maritima*) in nagenoeg elk uurhok, langs de Zeeuwse kust voor. Hier groeide het op de hoge delen van de slikken en in de lage delen van de schorren. Het was een van de eerste soorten in het getijdengebied die het kale slik begroeide en zo als slibbinder fungeerde. Deze bijna monopolistische positie veranderde sterk toen diverse instanties vanaf 1924 een nieuwe slibbinder introduceerden: Engels slijkgras (*Spartina anglica*). Klein slijkgras was niet opgewassen tegen het forsere Engels slijkgras en kreeg het al snel erg zwaar. In een mum van tijd was het aantal uurhokken met Klein slijkgras gereduceerd van ruim 50 (vóór 1950) naar nog maar 1 uurhok in 1978.

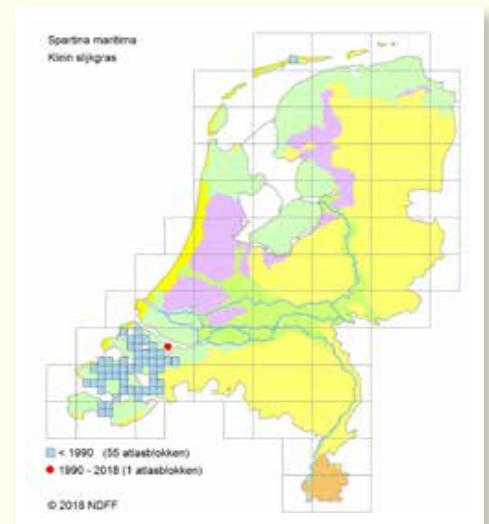
Het aantal door herbariummateriaal ondersteunde opgaven van Klein slijkgras in de afgelopen 40 jaar is nog geen handvol. Alle vondsten zijn gedaan aan de oostkant van de Zeeuwse delta.

In 2012, tijdens mijn zomervakantie op Schouwen-Duiveland, kom ik in een zout/ brak relict genaamd Steenzwaan - nabij Nieuwerkerk - planten tegen die mij doen denken aan Klein slijkgras. Doordat

er verderop ook Engels slijkgras staat wordt het afgedaan als een aangevreten vorm daarvan. Maar mijn aandacht is er. Ik besluit me in de Slijkgrassen te verdiepen en bezoek tweemaal de Leidse herbariumcollectie om Klein slijkgras te leren kennen. En dat betaalt zich uit. Vijf jaar later, op 29 augustus 2017 ben ik met twee collegae op bezoek op de Hellegatsplaten in het Zuid-Hollandse deel van het Volkerakmeer. Reden daarvoor is de sterke verbossing van de zandplaten. Dit is een gevolg van de toenemende verzoeting na de afsluiting van het zout in de jaren 80 door de aanleg van de Deltawerken.

Op een plek met zoute kwel kom ik plots oog in oog te staan met een dichte mat van lage Slijkgrasplanten. We hebben weinig tijd in dit door Heckrunderen begraasde gebied dus ik trek gauw 1 bloeistengel uit de grond voor na-studie. Het zal toch niet? 100 meter verder vind ik nog een plek. Thuisgekomen sla ik alle literatuur erop na en begin sterk het vermoeden te krijgen dat het weleens Klein slijkgras kan zijn!

De determinatie van slijkgrassen is echter niet eenvoudig. Dit wordt

Waarnemingen van Klein slijkgras in de periode vóór 1990 (vierkantjes) en 1990-2018 (rode stip).

Klein slijkgras (Bron: Walter Hood Fitch. Illustrations of the British Flora (1924), via www.BioLib.de).

Jaar waarneming	Gebied	Atlasblok
1978 en 1986	Stroodorpepolder (Krabbedijke)	49-42-24
1980	Slikken van de Heen	43-43-54
1978	Het Markiezaat (Bergen op Zoom)	49-34-34
2017	Hellegatsplaten	43-35-35

Overzicht waarnemingen van Klein slijkgras uit de afgelopen 40 jaar, ondersteund door herbariummateriaal.

land!

De Hellegatsplaten in het Zuid-Hollandse deel van het Volkerakmeer. (Foto: Ilona Noorlander).

Klein slijkgras, vlak voor vertrek naar Leiden, Hellegatsplaten, 29-08-2017. (Foto: Theo Muusse).

bemoeilijkt door variatie binnen de soorten en door het mogelijk voorkomen van hybriden. De belangrijkste kenmerken zijn de lengte van de haren op het tongetje, de lengte van de helmknoppen en de breedte van de bladen. Klein slijkgras is in alle delen het kleinst. Dus weer terug naar Leiden en de kwestie voorgelegd aan Leni Duistermaat van Naturalis Biodiversity Center. Op 13 januari 2018 ontvang ik een

verlaat kerstcadeau: Leni bevestigt mijn determinatie en noemt het spectaculair! Klein slijkgras blijkt dus toch nog niet uitgestorven te zijn in Nederland.

Klein slijkgras staat in het Krammer-Volkerak op onbegroeide, door zoute of brakke kwel gevoede, vochtige zandgrond met daaronder een venige laag. Het gebied is vanwege deze grond alleen in de droogste tijd van het jaar te betreden. En dan alleen als je beschermd wordt door de veebeheerder, daar verschillende stieren in deze heck-runderkudde zomaar hun Spaans temperament kunnen etaleren. Het gebied is derhalve streng verboden voor wandelaars. De groeiplaatsen liggen aan het eind van een kreek. Beide groeiplaatsen beslaan enkele m² en worden omringd door kwelderplanten als Gewoon kweldergras, Melkkruid en Zilte- en Gerande schijnspurrie. Op kleine afstand (waar een zoetwaterbel het zout verdringt) staat onder andere

Goudknopje, Grote kattenstaart en Rode- en Kleverige ogentroost.

De in 2017 ontdekte groeiplaatsen van Klein slijkgras zijn waarschijnlijk al lang aanwezig. Doordat het gebied niet toegankelijk is voor publiek en karteringen altijd onder begeleiding plaats vinden is deze plant wellicht lang onopgemerkt gebleven. De lastige herkenning zal daarbij zeker ook een rol hebben gespeeld. Komend jaar zal gekeken worden of er wellicht nog meer groeiplaatsen zijn. De vondst van Kleine kattenstaart (*Lythrum hyssopifolia*) op dezelfde dag in augustus kan ook een aanzet geven tot nog veel meer moois! En stiekem tijdens mijn vakantie toch maar eens terug naar de Steenzwaan...

Tekst: Theo Muusse, SBB, Zuid-westelijke Delta

Oplossing puzzel

1. Bleke/Grote klaproos	6. Beuk
2. Klimopereprijs	7. Akkerboterbloem
3. Linde	8. Haagbeuk
4. Kleefkruid	9. Gewone esdoorn
5. Handjesereprijs	